

Statistikk – det er fali' det

Man kan undre seg over mye. Statistisk sentralbyrå (SSB) er jo det mest pålitelige man kan tenke seg og stiller i klasse med Dovre og Jostedalsbreen. Monumentale og troverdige. Men akk, for egen del fant jeg sprekker i glasuren under diskusjonen om fremtidig behov for tannhelsepersonell. Debatten kom mest til å dreie seg om *hvor* vi skulle utdanne flere tannleger, og noen av debattantene bygget på analyser som tilsa at ett nytt utdanningssted egentlig var litt knapt. SSBs tall ble sentrale, og ledet til helt andre konklusjoner enn i våre naboland. Litt underlig syntes noen av oss, blant annet professorene Dorthé Holst og Jostein Grytten som har skrevet en lengre artikkel om temaet i dette heftet av Tidende (side 242).

SSBs fremskrivninger inneholder flere åpenbare feil og gir en fremtidsbeskrivelse som allerede fremstår som feil. NTFs register tyder på at vi vil få en nettoreduksjon i antall tannleger fra 2007, men det skal mer enn en naturkatastrofe til dersom Norge mangler 633 tannlegeårsverk innen 2005. SSB mener videre at det er overskudd på tannpleiere. Kanskje i Kongens gate, men ikke i Stortingsgaten i Oslo. Først og fremst er imidlertid etterspørselsfremskrivningen i utakt med all dokumentasjon fra siste tiår. Selvsagt er det vanskelig å spå, men med utgangspunkt i de andre delene av SSBs analyse, samt relevant forskning på området, tør jeg konkludere med at publikasjonen krever kritisk gjennomgang.

Helsedepartementet (HD) nedsatte i januar en arbeidsgruppe som skal vurdere fordelingen av arbeidsoppgaver i tannhelsetjenesten, først og fremst mellom tannleger og tannpleiere. Gruppen skal videre vurdere tiltak for en bedre nasjonal fordeling av tannlegene. Dette er en viktig prosess som Tannlegeforeningen har ivret for i lang tid. Arbeidet må imidlertid bygge på realistiske fremskrivnin-

ger. Gruppen skal levere sine forslag i juni, og deretter skal rapporten ut på høring.

Hvordan er så virkelighetsoppfatningen? Jeg går ikke inn på arbeidet i gruppen, men finner det naturlig å kvalitets-sikre standpunkter vi har tatt. Gjelder de fortsatt? Professorene Grytten og Holst viser til en rapport som Utdannings- og forskningsdepartementet (UFD) og HD har utarbeidet i fellesskap. Denne forelå samtidig med revidert nasjonalbudsjett i fjor, og var unntatt offentlighet helt til statsbudsjettet for 2003 ble lagt frem. Da konklusjonene i denne ble kjent, var det vanskelig å skjule forundringen. Hvorfor blir konklusjonene så annerledes i Norge enn i resten av Norden?

Flere og flere fylkestannleger melder nå om bedre søkning til stillingene. Aetat har 40 tyske søkere til 102 innmeldte stillinger, men har opplevd sparsom interesse fra fylkene. En NRK-journalist jeg snakket med i mars, fortalte at hun hadde henvendt seg til de fleste fylkestannlegene før jul og fått vite at de ikke hadde problemer med tannlegedekningen. Dette er jo en gledelig utvikling i kjølvannet av beslutningen om å opprette nytt studiested, og kan kanskje bidra til at HDs arbeidsgruppe ikke kommer med forhastede eller panikk-arteide tiltak. Ikke desto mindre har vi en kontinuerlig utfordring med å fordele arbeidsoppgavene hensiktsmessig, samt å gjøre stillinger i distriktene, private som offentlige, attraktive og konkurransedyktige.

Ved årsskiftet var det 144 ledige stillinger (12,25 %) ifølge HD. At enkelte fylkestannleger synes å ha et avslappet forhold til dette, er interessant. Vår utfordring nå er å kartlegge hva som vil skje i privat sektor når pensjonsalderen innhenter mange tannleger. Vi må se hvilke virke-

midler som kan bidra til å videreføre privat praksis i distriktene. Videre må vi vurdere utdanningskapasiteten av tannhelsepersonell under ett, sannsynlig utvikling i etterspørsel og tiltak som kan virke rekrutterende til landets distrikter og ikke, som i Sverige på 1990-tallet, til utlandet.

Professorene omtaler også alternativ organisering og finansiering for å få bedre personellutnyttelse. Så lenge forslagene virker behandlingsnøytrale, er de vel verd å diskutere og prøve ut. Svært få tredje-

partsfinansierte systemer ser imidlertid ut til å være behandlingsnøytrale. Den tidligere generalsekretæren i FDI, Per Åke Zillén, sa en gang: *Look to Norway*. Han hadde nettopp finansierings-systemene og tilbudet til befolkningen i tankene. At norske pasienter får sine behandlingsbehov godt ivaretatt i et tillitsbasert samspill med tannlegen, uavhengig av

finansieringssystemet, betyr ikke at vi skal se bort fra samfunnsnyttene av små endringer. I Danmark er tannpleierne mer deltakende i privat praksis, og *Sygesikringens* stønad til undersøkelse og forebygging kan være én årsak. Men før man vurderer tiltak som kan stimulere til økt bruk av tannpleiernes kompetanse, må man vurdere andre mulige konsekvenser av endret offentlig satsning.

Nå gjenstår det å finne fylker der spennende tiltak kan prøves ut i et samarbeid basert på løsninger og måloppnåelse, heller enn forvaltningsmessige begrensninger.

Carl Christian Bjørn

